

HISTÓRIA SKAUTINGU NA SLOVENSKU

Počiatky skautingu na Slovensku (1912 - 1918)

Skauting na Slovensku vznikol v dvoch vlnách, oddelených 1. svetovou vojnou. V prvom štádiu vznikali skautské oddiely v rámci uhorského skautingu. Druhá zhodujúca vlna zakladania skautských oddielov prišla v roku 1919 po začlenení Slovenska do spoločného Československého štátu.

V lete 1912 vznikla prvá skautská organizácia na území Uhorska - Uhorský skautský spolok. V rámci tejto organizácie sa skauting prvýkrát objavil i na území dnešného Slovenska. Prvé oddiely skautov na našom území postupne vznikali v prvej polovici roka 1913. Zásadnú rolu pri počiatkoch formovania skautského hnutia mali najmä učitelia telesnej výchovy na stredných školách, najmä gymnáziách. Podľa najnovších zistení vznikol úplne prvý skautský oddiel na katolíckom gymnáziu v **Rožňave** 20. februára **1913**. Zakladateľom bol **Mikuláš Komoróczy**, mimoriadne aktívny učiteľ telesnej výchovy. Na prelome apríla a mája nasledoval oddiel v Trnave na benediktínskom gymnáziu. Skautský oddiel v **Komárne**, ktorého zakladateľom bol učiteľ a kňaz na benediktínskom gymnáziu **Alexander Karle**, začal svoju činnosť 23. mája 1913. Práve tento oddiel sme dlhé roky považovali za prvý oddiel na Slovensku, ale nové objavy výrazne prepísali doterajšie známe dejiny vzniku skautingu na našom území. Skauti z Komárna sa zúčastnili na prvom významnom podujatí uhorského skautingu, ktorým bol splav Váhu na pltiach z Kralovian až do Komárna v júli 1913. V nasledujúcich dvoch rokoch vznikajú ďalšie uhorské oddiely v Bratislave, Rimavskej Sobote, Lučenci, Prešove, Košiciach, Spišskej Novej Vsi, Trenčíne. V roku 1914 sa v Tatranskej Lomnici uskutočnil celouhorský zjazd skautov, ktorého sa zúčastnili aj oddiely zo Slovenska. Veľká časť týchto oddielov však v dôsledku 1. svetovej vojny zanikla, či utlmila svoju činnosť.

Koncom roku 1913 vznikla na území Uhorska židovská organizácia skautského typu **Hašomer Kadimah**, ktorá sa rýchlo rozšírila aj na územie súčasného Slovenska. Židovské skautské oddiely vznikli v Leviciach, Nitre, Novom Meste nad Váhom, Trnave a v Trenčíne. Toto rýchle šírenie židovského skautingu bolo pravdepodobne zapríčinené pomerne rozsiahlou židovskou komunitou na Slovensku.

Skauting na Slovensku v 1. ČSR (1918 - 1938)

Rok 1918 bol prelomový nielen pre naše národné dejiny, ale i dejiny skautingu na Slovensku. Po ukončení 1. svetovej vojny a vzniku spoločného Československého štátu, istý čas trvalo, kým sa politická situácia na Slovensku stabilizovala. Postupne začali prichádzať na naše územie českí úradníci, učitelia či žandári, medzi ktorými nechýbali ani českí skauti. Tí spolu s pôvodnými maďarskými skautmi na Slovensku začali obnovovať a zakladať nové skautské oddiely. Najväčšou celoštátnou skautskou organizáciou bol pôvodne spolok Junák - Český skaut, založený ešte v roku 1914, z ktorého sa v roku 1919 stal **Svaz junáků - skautu Republiky československé** (ďalej Zväz skautov). Najvýznamnejšou osobnosťou českého i československého skautingu bol jej zakladateľ **Antonín Benjamín Svojsík**, ktorý už v roku **1911** po návšteve Anglicka a oboznámení sa so skautskou ideou, priniesol skauting na územie Česka, kde natrvalo zapustil svoje korene.

Prvý slovenský skautský oddiel vznikol v Žiline. Založili ho v marci 1919 študenti žilinského gymnázia Ján Vančík a Gejza Khade pod názvom „**Študentský scout oddiel**“. Po nastolení poriadku v Československu

postupne vznikali skautské oddiely i v Bratislave, Prešove, Trenčíne, Košiciach, Nitre, Banskej Bystrici, Svätom Jure, Lučenci. Vznik prvých dvoch dievčenských oddielov na území Slovenska sa datuje už do roku 1919, kedy v Trenčíne vznikol židovský oddiel a nekonfesionálny dievčenský slovenský oddiel. V dvadsiatych rokoch sa ideovým strediskom slovenského skautingu stala Žilina.

V roku 1921 bolo v Žiline založené Miestonáčelníctvo Zväzu skautov pre územie Slovenska. Týmto krokom bola ustanovená prvá skautská samospráva na území Slovenska. Krátko na to bol vytvorený **Zväz slovenských skautov** ako organická zložka celoštátneho Zväzu skautov a za jeho odznak prijali dvojkríž v ľalii. Postupne sa rozvíja dievčenský skauting, kluby oldskautov a od polovice dvadsiatych rokov i vodný skauting. V roku 1922 začína v Žiline vychádzať prvý skautský slovenský časopis - mesačník **Bud' pripravený**, ktorý vychádzal až do roku 1938. V tomto čase sa začala vytvárať aj organizačná štruktúra Zväzu skautov. Na princípe štátnej samosprávy boli vytvorené skautské župy a okresy, do ktorých sa združovali jednotlivé skautské oddiely. Ich reprezentantmi boli župní a okresní spravodajcovia, ktorých úlohou bolo reprezentovať skauting na verejnosti a pomáhať pri budovaní skautskej organizácie. Na Slovensku bolo postupne vytvorených 7 skautských žúp - Podunajská, Považská, Nitrianska, Šarišská, Juhoslovenská, Podtatranská a Východoslovenská

V roku 1934 bolo na Slovensku v rámci Zväzu skautov 4424 členov, avšak v celom Československu bolo v tom čase viac ako 47 tisíc zväzových skautov. V rámci Európy bolo Československo na treťom mieste podľa počtu skautov, hneď za Veľkou Britániou a Poľskom. Medzitým sa slovenské skautské hnutie prezentovalo aj v zahraničí. V roku 1931 sa niekoľko stoviek skautov zo Slovenska zúčastnilo na **1. Slovanskom jamboree** v Prahe, kde sa stretlo viac ako 15 tisíc slovanských skautov. Takisto niekoľko desiatok slovenských skautov sa zúčastnilo i Svetových jamboree v maďarskom Gödöllő v roku 1933 a v Holandsku počas roka 1937 a v roku 1935 na Slovanskom jamboree v poľskom Spale.

Národnostné, politické a náboženské skautské organizácie

Maďarské skautské oddiely, ktoré zostali po vzniku Československa na Slovensku, sa snažili neúspešne zaregistrovať v Budapešti. Neskôr v roku 1922 v Lučenci vytvorili **Zväz maďarských skautov**. V roku 1926 podpísali maďarskí skauti na Slovensku dohodu so Zväzom skautov a stali sa jeho kolektívnym členom. V rámci Zväzu mali maďarskí skauti početné zastúpenie a koncom tridsiatych rokov dosahovali vyše 2500 členov.

Po vzniku Československa pokračoval vo svojej činnosti aj židovský skauting. V rámci Slovenska fungovalo niekoľko židovských skautských organizácií ako Techelet Lawan, Brit Trumpeldor - Betar, Ben Akiba a hlavne **Hašomer Hacaír**, ktorá vznikla z predvojnovnej organizácie Hašomer Kadimah. Od roku 1924 vydávali v Bratislave ústredný časopis židovských skautov **Hašomer**. V polovici dvadsiatych rokov židovské organizácie začali výraznejšie spolupracovať so Zväzom skautov a postupne bola väčšina z nich prijatá do Zväzu ako autonómna zložka. Židovské skautské organizácie mali vlastné odznaky predstavujúce skautskú ľaliu s Dávidovou hviezdou. Najväčšieho rozmachu dosiahli židovskí skauti v roku 1931, kedy mali v Československu 1450 skautov.

Okrem apolitického Zväzu skautov, nábožensky a národnostne orientovaných skautských organizácií, pôsobili na Slovensku aj skautské organizácie s jasne vyhranenými politickými názormi. Na Slovensku sa vplyvom silného politicko-sociálneho hnutia vytvoril robotnícky skauting, ktorého väčšia časť členov sa jednoznačne hlásila k zásadám novovzniknutej komunistickej strany. V roku 1924 sa zlúčili dve najväčšie organizácie robotníckych skautov a to **Skauti práce a Spartakoví skauti**. Vznikla organizácia s názvom **Spartakoví skauti práce** (SSP). Okrem nich fungovali v ČSR tzv. **Skauti voľnosti** s väzbou na národne socialistickú stranu a skautské zbory **Dělnickéj telocvičnej jednoty** (DTJ) orientované na sociálno-demokratický politický smer. Robotnícky skauting SSP mal výrazne triedny charakter. Skauti nosili červenú baretu a šatku, vo svojom znaku mali kosák a kladivo na pozadí červeného slnka. Hlavným obsahom ich výchovného systému bolo formovanie budúcich komunistov a zneužívanie príťažlivosti skautingu pre záujmy robotníckej triedy. Pre komunistov bol skauting ako taký organizáciou nepriateľskou a jeho

výchovný systém zas neprijateľný pre svoj netriedny, idealistický základ. Koncom dvadsiatych rokov dosahovala SSP v rámci Československa až 8000 členov. Do ďalšieho rozvoja zasiahla hospodárska kríza, organizácia postupne slabla a väčšina proletárskej mládeže sa oddala trampingu. Definitívne bola rozpustená v roku 1938.

Významnú úlohu zohrávala na Slovensku aj najpočetnejšia cirkev a to cirkev katolícka. Aj ona sa už dlhodobo snažila vplývať na výchovu mládeže s ohľadom na katolícku vieru. Na Slovensku sa o vytvorenie prvých oddielov katolíckych skautov pričínal rožňavský biskup Michal Bubnič, ktorý v decembri 1927 v Združení slovenskej katolíckej mládeže podporil založenie skautskej sekcie. Samostatné sformovanie organizačnej základne **Slovenských katolíckych skautov (SKS)** sa začína od roku 1928. Presne 1. januára 1928 založil v Bratislave kaplán Jozef Lukačovič prvý oddiel slovenských katolíckych skautov. Takmer súčasne sa objavili oddiely katolíckych skautov v Nitre, Trnave, Zvolene a vo Vrútkach. Slovenský katolícky skauting od začiatku podporovala aj cirkevná hierarchia. Šíril sa najmä v mestách, kde boli semináre alebo cirkevné školy. Vodcovia zborov sa skladali prevažne z učiteľov a kňazov. SKS vydávalo od roku 1930 pre svojich členov časopis *Skaut*. Časopis bol rozosielaný zdarma, jeho vydávanie a distribúcia boli hradené z členských príspevkov. Pozdrav katolíckych skautov znel: „*Na stráž!*“ a začal sa používať od roku 1934. Od roku 1929 sa SKS stalo sa autonómny členom s vlastným zástupcom v najvyššom vedení Zväzu skautov. Stálym miestom na organizovanie táborov pre SKS sa stala lokalita v Beluškých Slatinách pri Púchove. V roku 1932 bol v Beluškých Slatinách vybudovaný študentský domov SKS, ktorý slúžil pre skautské kurzy, tábory, športové akcie katolíckych skautov. V rokoch 1929 - 1938 mala členská základňa SKS 282 až 4 960 členov.

V polovici 30. rokov sa na Slovensku začal vytvárať **letecký skauting**. Letecké oddiely vznikli v Bratislave, Zvolene, Košiciach a v Nitre. V tom istom období z dôvodu zhoršujúcej sa geopolitickej situácie v strednej Európe, začal Zväz skautov spolupracovať na branných cvičeniach, kde sa skauti veľmi dobre osvedčili.

Prvý zákaz skautingu

V roku 1938 dosiahol Zväz skautov svoje dovtedajšie maximum v počte skautov až 65 tisíc členov. Skauting mal dostatok kvalitných vodcov, dobrú propagáciu a štruktúru, ktorá vyhovovala všetkým autonómny členom. Dobre rozbehnutý skauting však čakal nečakane rýchly koniec. Ťažké časy predznamenal nečakaná smrť zakladateľa českého skautingu **Antonína Benjamína Svojsíka**, ktorý skonal 17. septembra 1938 na streptokokovú nákazu. Na nátlak nacistického Nemecka bolo Československo 30. septembra nútené podpísať Mníchovskú dohodu. Strata pohraničného územia Sudety oslabila nielen Československo, ale i skautské oddiely, ktoré boli na stratených územiach zakázané a ich majetok zrekvirovaný nacistickou mládežníckou organizáciou Hitlerjugend. Oslabený český skauting dokázal v oklieštenej forme fungovať do leta 1940, kedy bol násilne zakázaný nemeckou okupačnou mocou.

Oslabenie Československa využila i Hlinkova slovenská ľudová strana a 6. októbra vyhlásila slovenskú autonómiu. Na Slovensku boli v krátkom čase zakázané všetky politické strany i mládežnícke spolky. Zákaz činnosti sa samozrejme dotkol i takmer všetkých skautských organizácií na Slovensku. Nariadením slovenskej autonómnej vlády boli **5. decembra 1938**, v dôsledku rušenia verejného poriadku, skautské oddiely na Slovensku rozpustené. Zákaz sa týkal všetkých skautských organizácií okrem Slovenského katolíckeho skautingu (SKS). Všetok majetok skautov bol zabavený pre potreby vznikajúcej **Hlinkovej mládeže (HM)**, ktorá sa stala jedinou dovolenou mládežníckou organizáciou na Slovensku. Slovenský katolícky skauting bol koncom roka 1938 včlenený i s jeho majetkom do Hlinkovej mládeže a svoj doterajší názov prestal používať. Časť vedenia i členov SKS na čele s jej zakladateľom J. Lukačovičom však s prechodom nesúhlasila a do HM nevstúpila.

Skauting počas 2. svetovej vojny

Napriek tomu, že skauting bol na Slovensku i v Česku zakázaný, hnutie úplne nezahynulo a v rôznych formách prežívalo v ilegalite. Určitej časti skautov sa podarilo emigrovať do západných krajín, hlavne do Francúzska a Veľkej Británie, kde sa im podarilo obnoviť svoju skautskú činnosť. Okrem toho sa mnoho exilových skautov zapojilo do zahraničného odboja. Nezaostávali ani skauti na území rozpadnutého Československa, ktorí sa aktívne podieľali na odbojovej činnosti. Úspešnou formou skautského odboja bola pomoc vojakom, politikom, antifašistom a Židom s ilegálnym prechodom hraníc.

Za odbojovú činnosť však mnoho skautov zaplatilo najvyššiu cenu. Podľa dostupných údajov prišlo o život najmenej 600 československých skautov a skautiek, ktorí zomreli v boji, v koncentračných táborech či boli popravení. Medzi najvýznamnejšie obete pochádzajúce zo Slovenska patria Ján Nálepka, vodca skautského oddielu v Smižanoch, veliteľ 1. československého partizánskeho oddielu v Sovietskom zväze a Marta Chaviva Reiková, vodkyňa radvanského židovského oddielu Hašomer Hacair, ktorú ako židovskú odbojárku a tlmočníčku britskej misie v SNP zastrelili nacisti v Kremničke.

História povojnového skautingu (1945 - 1968)

Obdobie rozmachu

Vojna skončila, Československo bolo znovu obnovené a skauting sa mohol začať nerušene rozmáhať. Vo veľmi krátkej dobe nastal ohromný príliv členov do oživej skautskej organizácie. V priebehu niekoľkých mesiacov sa prihlásilo takmer **250 tisíc záujemcov**, čo bolo trojnásobne viac ako v roku 1938. Tak veľký záujem bol odrazom dobrého mena predvojnového skautingu i skutočnosť, že mnoho skautov pôsobilo v odboji a v zahraničných armádach.

Na Slovensku bol skauting obnovený pod názvom **Slovenský Junák**. Spolu s Českým Junákom vytvorili federálnu organizáciu **Junák - ústredie skautskej výchovy**, ktorý sa stal i členom medzinárodného skautského hnutia. V novembri 1945 sa v Žiline uskutočnil I. skautský snem slovenských skautov. Starostom Slovenského Junáka sa stal hrdina SNP, "Železný kapitán" Ján Stanek, náčelníkom **Miloslav Stržínek**, dievčenskou kmeňovou náčelníčkou Lýdia Kyselová a chlapčenským kmeňovým náčelníkom Štefan Miklánek.

V roku 1946 dosahovala skautská členská základňa na území Československa napriek miernemu poklesu vyše 185 tisíc členov, z toho bolo približne 10 tisíc z územia Slovenska. Koncom septembra 1946 navštívila Československo náčelníčka svetového dievčenského skautingu **Lady Olave Baden-Powell**, manželka zakladateľa skautingu. Počas 24. - 26. septembra 1946 navštívila aj Slovensko. Skauti a skautky ju slávnostne privítali na bratislavskej hlavnej stanici a pred hotelom Carlton. Počas posledného dňa navštívila kúpeľné mesto Piešťany. Lady B-P vysoko ocenila úroveň nášho skautingu, ale neskrývala ani určité obavy o postavenie Junáka v podmienkach politického vývoja Československa.

Najväčšou skautskou medzinárodnou udalosťou po vojne bolo VI. Svetové jamboree vo Francúzsku v lete 1947, nazvané aj ako **Jamboree mieru**. Československá výprava mala až 500 skautov, z toho približne 60 skautov zo Slovenska. Bola to najväčšia výprava na jamboree v histórii nášho skautingu a bohužiaľ na dlhé roky aj posledná zahraničná skautská akcia.

Druhá likvidácia skautingu

Už bezprostredne po skončení vojny sa **Komunistická strana Československa (KSČ)** snažila získať vplyv medzi mládežou. V lete 1945 vytvorili komunisti najväčšiu mládežnícku organizáciu **Svaz českej mládeže (SČM)** a **Svaz slovenskej mládeže (SSM)**. Po zložitých jednaniach sa i Junák stal kolektívnym členom SČM. Od tohto momentu začali komunisti posilňovať svoje pozície v skautskom hnutí, podporovali tzv. skautov-

komunistov a snažili sa postupnými krokmi potlačiť samostatnosť Junáka. Rozhodujúci moment nastal 25. februára 1948, kedy sa komunisti dostali k moci. V rýchlom slede boli potlačené všetky zvyšné demokratické atribúty štátu a komunisti sa stali jedinou politickou a mocenskou silou v Československu. To bol začiatok konca skautingu v Československu.

Junák sa okamžite dostal do područia KSČ. S okamžitou platnosťou zrušili Duchovnú radu a všetky kresťanské skautské oddiely a odvolali šéfredaktorov najvýznamnejších skautských časopisov. Vedúce osobnosti Junáka boli zbavené svojich funkcií a nahradení skautmi-komunistami. Už mesiac po februárových udalostiach bol Junák začlenený do SČM ako detská organizácia pre členov vo veku od šesť do pätnásť rokov. Starší členovia museli povinne vstúpiť do Zväzu mládeže. Mnoho skautov však toto nariadenie ignorovalo, ich oddiely sa postupne rozpadli alebo v rôznych podobách prešli do ilegality. Všetky likvidačné kroky smerovali k jedinému cieľu a to k založeniu novej mládežníckej organizácie na komunistickom princípe. Tým sa stal **Československý zväz mládeže (ČZM)**. Zdecimovaný Junák síce ešte formálne existoval do konca roku 1950, ale v tej dobe ho predstavovalo už len niekoľko živoriacich oddielov a hŕstka skautských činovníkov. Keď 1. januára 1951 vydal Ústredný výbor ČZM rozhodnutie o ukončení činnosti Junáka, išlo už len o úradné zavŕšenie procesu úplnej likvidácie skautingu u nás.

Obnovený skauting v čase Pražskej jari (1968 - 1970)

Skauting v ilegalite (1950 - 1968)

Zákaz skautingu v Československu nespôsobil úplný koniec skautského hnutia. Mnoho skautských oddielov prešlo do ilegality, iné pokračovali vo svojej činnosti pod krytím iných, väčšinou turistických organizácií. Určitej časti skautov sa podarilo po komunistickom prevrate utiecť do zahraničia, hlavne do Ameriky, Nemecka a Veľkej Británie. Založili tam exilové skautské oddiely, organizovali skautské tábory, vydávali vlastné časopisy a skautské príručky.

Počas obdobia komunistickej totality bolo mnoho skautských činovníkov perzekvovaných, približne 600 skautov a skautiek bolo odsúdených na niekoľkoročné tresty. Napríklad, náčelník Slovenského Junáka Miloslav Stržínek bol odsúdený za velezradu a 6 rokov väznený. Okrem toho bolo tisíce skautov šikanovaných či vyhodených zo zamestnania. V šesťdesiatych rokoch 20. storočia sa vďaka postupnému politickému uvoľňovaniu v Československu odvažujú viaceré mládežnícke spolky využívať vo svojej činnosti prvky zakázaného skautingu. Takýmto spôsobom skautská myšlienka dokázala vydržať i ťažké, takmer dvadsať ročné obdobie zákazu.

Nenaplnené nádeje

Začiatkom roka 1968 sa do čela KSČ dostali reformní komunisti na čele s **Alexandrom Dubčekom**, hlavným predstaviteľom idey tzv. „socializmu s ľudskou tvárou“. Uvoľnenú situáciu okamžite využili priaznivci skautingu. Eufória a odhodlanie pustiť sa znovu do skautskej činnosti bolo medzi staršími skautmi a hlavne medzi mládežou ohromné, organizovali sa verejné stretnutia, skautské besedy a o všetkom živo a slobodne informovali médiá.

Denná tlač zo 6. apríla 1968 uverejnila správu o obnovení Slovenského Junáka. Svoju činnosť obnovilo náčelníctvo zvolené na II. junáckom sneme v roku 1948 na čele s náčelníkom Slovenského Junáka Miloslavom Stržíňkom. Po mnohoročnej odmlke začali znovu vychádzať skautské časopisy. V Česku to bol *Skaut - Junák*, na Slovensku *Junácke zvesti* a *Slovenský Junák*. S obnovením skautingu sa však vynárali aj rôzne problémy, ktoré priamo súviseli s dvadsaťročnou pauzou skautingu v Československu. Bolo treba uviesť organizáciu znovu do chodu, získať klubovne a všemožný materiál na vykonávanie skautskej činnosti. Najviac však chýbala stredná a mladšia generácia vodcov, preto sa veľmi rýchlo začalo s organizovaním vodcovských lesných škôl.

Politická situácia v republike však nebola ideálna. Mocenský boj vo vnútri KSČ prerušili **21. augusta 1968** armády Varšavskej zmluvy, ktoré obsadili územie Československa, aby „potlačili kontrarevolúciu“. V roztrieštenej spoločenskej atmosfére sa v Bratislave v dňoch 30. novembra až 1. decembra uskutočnil III. skautský snem Slovenského Junáka. Za náčelníka bol zvolený Ivan Janček. Junák musel urobiť voči vláde niekoľko ústupkov. Činnosť ukončili kresťansky zamerané oddiely a nebola dovolená možnosť prihlásiť sa k svetovým skautským organizáciám. Bezprostredne nato bol predstaviteľmi oboch národných organizácií ustanovený federálny Československý Junák. Náčelníkom sa stal opätovne Rudolf Plajner.

Napriek neistej budúcnosti sa skautská činnosť nerušene rozvíjala. Odzrkadlilo sa to i na vysokom počte členov oboch skautských organizácií. Junák koncom roku 1968 dosiahol vyše 45 tisíc členov a počas nasledujúceho roku tento počet stúpol až na 75 tisíc. Slovenský Junák dosiahol počas tohto obdobia rekordných 15 tisíc registrovaných členov.

Normalizácia skautingu

Obavy nad budúcnosťou skautingu u nás sa prehĺbili v apríli 1969, kedy Alexandra Dubčeka v čele KSČ nahradil Gustáv Husák. Začalo obdobie normalizácie. Do popredia sa dostávali skauti-komunisti, ktorí stále dôraznejšie presadzovali záujmy KSČ. V novembri 1969 boli vydané smernice pre vybudovanie jednotnej, masovej mládežníckej organizácie s názvom **Socialistický zväz mládeže (SZM)**. Ostatné mládežnícke organizácie mali byť zrušené, resp. začlenené do SZM.

V tom istom čase vedenie Junáka vyhlásilo celoštátnu skautskú akciu *Milión hodín republiky* trvajúcu až do augusta 1970, ktorej zámerom bolo, aby každý skaut a skautka odpracovali najmenej 20 hodín v prospech starých a telesne postihnutých ľudí, lesov, parkov, v zbere liečivých bylín či zberom surovín.

Vedenie československého skautingu sa čoraz viac dostávalo pod priamy vplyv KSČ a jej skautských nominantov. Do skautingu sa začali zavádzať také myšlienky a idey, ktoré poškodzovali identitu skautingu a výrazne ubližovali jeho myšlienkovým základom. V dňoch 24. a 25. apríla sa uskutočnila ustanovujúca konferencia Socialistického zväzu mládeže (SZM), ktorého súčasťou sa stala iba **Pionierska organizácia**. Slovenskému Junákovi Ministerstvo vnútra odobralo registráciu a týmto krokom skauting na Slovensku fakticky zanikol. Niekoľkým skautským oddielom sa podarilo fungovať pod hlavičkou Pionierskej organizácie ešte minimálne do konca roku 1971, organizovali aj skautské tábory, ktoré však niesli názov Pioniersky tábor Junák.

V dôsledku tejto situácie zanikol v júni i federálny Československý Junák. Český Junák sa podarilo udržať pri živote o pár mesiacov dlhšie, vďaka čomu sa poslednýkrát uskutočnili skautské tábory, ktoré boli presiaknuté vzájomným lúčením, smútkom i nádejou do budúcnosti. Činnosť Českého Junáka sa oficiálne ukončila 1. septembra 1970. Skauting bol opäť zrušený, už **tretíkrát** v poradí a jeho miesto nahradil celoštátny **Socialistický zväz mládeže (SZM)**.

Skauting v slobodnej dobe (1989 - súčasnosť)

Ilegálny a exilový skauting (1970 - 1989)

Počas ďalších 20 rokov československí skauti a skautky zdanlivo neexistovali, ale poučení minulosťou vedeli, ako prežiť, skautské ideály živiť vo svojich srdciach a realizovať ich vo vlastnom živote. Mnoho oddielov, ich vodcov i samotní členovia sa nechceli zmieriť s neprávostami páchanými na skautingu v období tzv. normalizácie. Preto mnoho z nich pokračovalo v činnosti pod krytím iných organizácií alebo v úplnej ilegalite zotrvali v skautskej činnosti. Veľká časť skautov našla po roku 1970 svoje útočisko v turistických oddieloch mládeže, v hasičskom doraste, u ochrancov prírody, ktoré umožňovali primerane udržiavať skautský plamienok pri živote.

Nová emigračná vlna po nástupe normalizácie v Československu priniesla do mnohých západných krajín oživenie stagnujúcich stredísk československého exilového skautingu. Aby sa zlepšila vzájomná spolupráca

a organizácia, vytvorila sa v roku 1975 zjednocujúca organizácia **Český a slovenský exilový skauting v Európe**. Postupne sa začali organizovať i medzinárodné stretnutia exilových skautov, z nich najvýznamnejšou akciou sa stal *exiloree*. Uznávaným vodcom čs. exilového skautingu, ktorý zastrešoval skautov v Európe, Amerike i v Austrálii, bol dlhoročný exilový skaut Velen Fanderlík. Zo Slovenska bol najvýznamnejším exilovým skautom Ctibor Grantner, ktorý stál pri zrode čs. exilového skautingu a niekoľko rokov zastával i funkciu európskeho náčelníka exilových skautov.

Od obnovenia po samostatnosť (1989 - 1993)

Od polovice 80. rokov začína v Československu i v celom komunistickom bloku proces postupného uvoľňovania politického a spoločenského života. Zásadný zlom nastal v roku 1989. Rozohnanie študentskej manifestácie v Prahe **17. novembra 1989** vyvolalo vlnu mohutných protestov v celom Československu. V ich dôsledku vedenie KSČ odstúpilo a v krajine začal demokratizačný proces.

Po páde komunistickej moci nastali priaznivé podmienky pre v poradí už **3. obnovenie skautskej činnosti**. Skauti už počas novembrových udalostí začali vyvíjať aktivity, ktoré vyvrcholili 5. decembra 1989, kedy náčelníctvo Slovenského Junáka požiadalo o zaregistrovanie obnoveného skautského hnutia na Slovensku. Oficiálne boli stanovy Slovenského Junáka schválené 28. decembra 1989, čím sa skauting na Slovensku oficiálne obnovil. V máji 1990 sa v Žiline uskutočnil IV. Slovenský junácky snem, ktorý zmenil názov organizácie Slovenský Junák na **Slovenský skauting (SLSK)**. Náčelníkom sa stal Ivan Janček, ktorý zastával túto funkciu aj v predchádzajúcom období rokov 1968 - 1970. Po žilinskom sneme sa konala na tom istom mieste schôdza federálneho Československého skautingu, ktorý prijal názov **Český a Slovenský skauting**.

Skauting v demokratickom Československu sa po dlhých rokoch zákazu mohol stať konečne súčasťou celosvetových skautských organizácií. Skauti v ČSFR boli v lete 1990 prijatí do **WOSM** (World Organisation of the Scout Movement), svetovej organizácie združujúcej všetkých skautov a častí skautiek na svete. Skautky boli v tom istom období prijaté do svetovej organizácie **WAGGGS** (World Association of Girl Guides and Girl Scouts), ktorá združuje všetky skautky na svete.

Koncom decembra 1990 sa prvý raz na Slovensku uskutočnila akcia **Betlehemske svetlo**. Betlehemske svetlo prebrali zástupcovia Slovenského skautingu na čele Petrom Janotom od rakúskych skautov vo Viedni a zabezpečili rozvoz po celom Slovensku pomocou železničnej dopravy. Akcia sa stretla s veľkým úspechom v radoch širokej verejnosti. Od tohto roku sa akcia Betlehemske svetlo stala každoročnou skautskou akciou, ktorá i v súčasnosti patrí medzi najcharakteristickejšie verejné akcie Slovenského skautingu.

Vo vedomí, že v roku 1993 dôjde k rozdeleniu Československej federatívnej republiky na dva samostatné štáty, sa koncom roku 1992 stretli zástupcovia Českého Junáka a Slovenského skautingu, aby pripravili vytvorenie dvoch samostatných organizácií. Rozdelením Československa 1. januára 1993 prestala federálna skautská organizácia Český a Slovenský skauting existovať. Jej zánikom však českí a slovenskí skauti stratili členstvo v medzinárodných skautských organizáciách WOSM a WAGGGS a museli o členstvo znovu žiadať.

Skauting v samostatnom Slovensku

Vznikom samostatnej Slovenskej republiky sa začali písať i kapitoly samostatného Slovenského skautingu. Plnoprávnym členom WOSM sa stal až v decembri 1997, skautky si museli počkať do júla 1999, kedy boli prijaté do WAGGGS.

Počas leta 1995 sa konala prvá samostatná výprava členov Slovenského skautingu na jamboree v Holandsku. Výpravu viedol Peter Janota, miestonáčelník Slovenského skautingu. Ako člen výpravy sa zúčastnil aj Marián Schmidt - náčelník SLSK.

Ďalšou verejnou akciou, do ktorej sa každoročne už od roku 1995 zapájajú slovenskí skauti, je zbierka „Deň narcisov“ organizovaná Ligou proti rakovine. Iniciátorom tejto myšlienky bola dlhoročná skautka a lekárka Eva Siracká. V roku 1995 začína vychádzať celoslovenský skautský časopis **Médium**, ktorý je určený najmä pre starších skautov-roverov a činovníkov. O štyri roky neskôr vzniká skautský časopis **Skaut** určený pre mladších skautov a radcov družín. V roku 2000 bol na východnom Slovensku spustený projekt **Rómskeho skautingu**. Projekt pokračuje i v súčasnosti a v roku 2006 ho medzinárodná komisia v rámci programu Gifts for Peace ocenila ako jedinečný koncept a vybrala do Top 6 projektov z celého sveta v oblasti odmietania predsudkov a budovania vzájomnej solidarity. Úspešným skautským počínom sa stal i projekt **Odklínanie hradov** založený v roku 2004, vďaka ktorému sa doteraz organizujú skautské brigády pri obnove viacerých hradných zrúcanín na území Slovenska. Okrem záchranu hradov má tento projekt i ďalší cieľ, a to dostať tematiku hradných zrúcanín medzi širokú verejnosť pomocou informačných tabúl a kvalitných knižných publikácií, ako napríklad čitateľsky úspešná edícia *Kamenní strážcovia*.

V roku 1997 sa v štátoch Strednej Európy po dlhých rokoch zákazu skautingu obnovila tradícia **stredoeurópskych jamboree**, ktoré nadväzovali na tzv. Slovanské jamboree z rokov 1931 v Česku a 1935 v Poľsku. Prvýkrát sa obnovené jamboree uskutočnilo v Prahe pod názvom Fénix a o rok nato po prvýkrát i na území Slovenska pod názvom Eurocor. Na Slovensku sa stredoeurópske jamboree uskutočnilo ešte v roku 2004 v Tatranskej Lomnici pod názvom **Tatracor**, zúčastnilo sa ho okolo 1500 skautov z viacerých štátov Európy a do dnešných dní je pokladané za jedno z najlepších jamboree vôbec. Zatiaľ poslednýkrát hostilo Slovensko stredoeurópske jamboree počas leta 2012 pri dedine Kráľová Lehota. Slovenský skauting sa v priebehu roka 2007 aktívne zapojil do celosvetových osláv 100. výročia založenia skautingu vo svete a v roku 2013 si zas viacerými propagačnými a vzdelávacími aktivitami dôstojne pripomenul 100. výročie založenia skautingu na území Slovenska.

OSTATNÉ SKAUTSKÉ ORGANIZÁCIE NA SLOVENSKU

Okrem Slovenského skautingu, ako najväčšej skautskej organizácie na Slovensku, však pôsobí v našej krajine ešte niekoľko iných skautských organizácií:

- **Zväz skautov maďarskej národnosti** pôsobí hlavne v južných častiach Slovenska už od roku 1990 a svojou činnosťou nadväzuje na maďarských skautov na Slovensku z obdobia Rakúsko-Uhorska a 1. ČSR. V súčasnosti dosahujú členskú základňu na úrovni takmer 1400 skautov.
- **Združenie katolíckych vodkýň a skautov Európy na Slovensku (Federácia skautov Európy (FSE))** je medzinárodná skautská organizácia, zložená z národných sekcií a jej cieľom je praktizovať skauting v európskom poňatí a na kresťanskom základe vrátane myšlienky jednotnej Európy. Na Slovensku funguje od roku 2004, síce reálne začala pôsobiť približne od roku 2010. V súčasnosti má okolo 300 členov pôsobiacich v Bratislave, Ivanke pri Dunaji, Trnave, Prešove, Košiciach a v Trebišove.
- **PLAST - zväz skautov ukrajinsko-rusínskej mládeže** je skautská organizácia, ktorá vznikla v roku 1991 a nadviazala na tradíciu rusínskych a ukrajinských skautov z čias 1. ČSR a krátkeho obdobia medzi rokmi 1945 - 1948. Organizácia PLAST funguje hlavne na území východného Slovenska v oblasti spoločnej hranice s Ukrajinou a Poľskom.

SKAUTSKÉ MÚZEUM V RUŽOMBERKU

Skautské múzeum Václava Rubeša v Ružomberku je jediným takýmto múzeom na celom Slovensku. Nachádza sa v centre mesta, na Námestí slobody 10, v budove Björnsonovho domu, kde majú vlastnú klubovňu aj skauti z Ružomberku.

V múzeu sú vystavené dokumenty, ktoré zobrazujú vývoj slovenského, ale aj svetového skautského hnutia. Môžeme tu vidieť skautské odznaky, vyznamenania, nášivky, pečiatky, vlajky, kroniky, známky, či skautské rovnošaty. Celkovo sa v múzeu nachádza už 13 000 archiválnych predmetov. Návštevníkom je taktiež prístupná fototéka, filmotéka, videotéka, gramotéka a taktiež knižnica so študovňou. V knižnici sa nachádza množstvo skautských kníh a časopisov. Z časopisov sú to napríklad kompletne ročníky časopisov Skauting, Činovník, Buď pripravený, Junák, Skaut Junák a ďalšie.

Skautské múzeum založil v roku 1997 **Václav Rubeš**. Informácie o návštevných hodinách nájdete na [webstránke ružomerských skautov](#).

HISTORICKÁ KOMISIA SLSK

Cieľom Historickej komisie (HK) Slovenského skautingu je vyhľadávať a dávať v elektronickej podobe do archívu materiály o histórii skautingu na území Slovenska. Jej členovia sa zaoberajú zbieraním rôznych skautských dokumentov, časopisov, kníh, spomienok skautov, ktoré sa zväčša odovzdávajú do archívu Skautského múzea v Ružomberku. Rovnako, získané materiály sú členmi HK postupne spracovávané a zverejňované vo forme vlastných publikácií a článkov na internetovej stránke www.koreneskautingu.sk a sú k dispozícii všetkým záujemcom.

Počiatky HK siahajú do roku 1970, kedy vznikla skupina Archscout, ktorej členovia sa zaoberali skúmaním a archivovaním skautskej histórie. Do roku 1989 pracovala v ilegalite. V roku 1991 bola HK oficiálne ustanovená Náčelníctvom SLSK. V súčasnosti je predsedom Historickej komisie **Jozef Mikloš – Mufi** a jeho zástupcom **Peter Janota – Slížik**.

VYUŽITIE SKAUTSKEJ HISTÓRIE V PROGRAME

Nahliadnutie do histórie skautingu našim členom pomôže pochopiť, že nie sú len návštevníkmi bežného krúžku. Sú súčasťou viac než storočného príbehu skautského hnutia a postupne budú mať možnosť viac a viac ovplyvniť jeho smerovanie. Preto je dôležité, aby poznali aspoň najvýznamnejšie časti tohto príbehu.

Záznamy skautskej histórie nepadajú z neba - sú dielom konkrétnych ľudí, ktorí dbajú na to, aby sme na svoje korene nezabudli. Práca so skautskou históriou v oddieli teda nemusí znamenať len prijímanie informácií, no ich aktívne vyhľadávanie, zaznamenávanie a uchovávanie s vlastnými členmi. Na inšpiráciu uvádzame niekoľko možností, ako skautskú históriu využiť v programe:

- **po stopách vlastnej histórie**
 - stretnutie so staršími skautmi, diskusia o skautingu v čase ich mladosti, porovnanie skautingu vtedy a dnes (inšpiráciou môže byť napríklad diskusia [Medzigeneračný dialóg](#) od Skautského Inštitútu na Slovensku)
 - zozbieranie starých skautských fotografií a ich uverejnenie na vlastnej web stránke, s popiskami a pre širokú verejnosť
 - spísanie skautskej histórie svojho zboru či oddielu, uverejnenie na vlastnej web stránke a poskytnutie poznatkov členom HK SLSK
- **výlety na významné miesta**
 - návšteva cintorínu a uctenie si pamiatky zomrelých skautov, napr. zapálením sviečky a pripomenutím si ich života

- skautské výlety tematicky ladené na históriu vlastného zboru, napr. návšteva starých táborísk, pamätných miest
- **práca s dokumentmi**
 - čítanie zo starých skautských družinových alebo oddielových kroník, premietanie starých skautských fotografií
 - premietanie rozhovorov s pamätníkmi
 - [Živé knižnice](#) - rozhovory so slovenskými oldskautmi
 - [Skautské stololetí](#) - rozhovory s českými oldskautmi
 - premietanie skautských historických dokumentov
 - [Junáci z prachu](#) - o perzekúciách slovenských skautov komunistickou mocou
 - [Skauti bez lilie](#) - o skautingu počas uvoľnenia zákazu v 1968-69
 - [Hledání lilie](#) - o českom skautingu počas 90. rokov
 - premietanie starých skautských českých filmov (Na dobré stopě (1948), Buď připraven! (1923))
- **iné**
 - plnenie si odborky [Skautská história](#)
 - obohatenie skautských aktivít vďaka starým skautským hrám, zvykom